

Кафедра прав людини, міжнародного та європейського права

Право міжнародних договорів

Силабус навчальної дисципліни

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Галузь знань: 08 Право/29 Міжнародні відносини

Спеціальність: 082/293 Міжнародне право

Освітньо-професійна програма: «Міжнародне право»

Консультації: понеділок 10:00, середа 13:00, ауд. 21 (під час карантину – онлайн за згодою)

Рік навчання: 3, Семестр: 5

Кількість кредитів: 3

Мова викладання: українська

Форма підсумкового контролю: екзамен

Викладач дисципліни: Купчишин Олександр Михайлович, канд. юрид. наук, доцент кафедри

Контакти: 044 237 23 17 (кафедра)

Анотація:

Дисципліна вільного вибору студентів «Право міжнародних договорів» розрахована на викладання в Академії адвокатури України на відділеннях «Міжнародне право» та «Загальна юридична підготовка». При цьому курс викладається у повному обсязі студентам стаціонарної форми навчання і в скороченому обсязі (у вигляді установчих занять) студентам-заочникам. Незважаючи на те, що «Право міжнародних договорів» є суто міжнародно-правовою дисципліною, логіка розширеного охоплення аудиторії диктується можливістю застосування договірної практики майбутніми юристами будь-якого профілю. Йдеться про вміння професійно вести переговори про укладання різного роду угод і контрактів, адекватно тлумачити їх текст, юридично грамотно оформляти структуру документів, правильно формулювати застереження до окремих положень, бачити можливі підстави для оскарження угоди чи контракту тощо.

Повний курс розрахований на 90 годин, з яких 30 годин – аудиторні заняття і 60 годин – самостійна робота. У свою чергу, 30 аудиторних годин поділяються на 20 годин лекцій і 10 годин семінарських занять, 60 годин – самостійна робота студента. За підсумками роботи студенти складають іспит.

Програмні (очікувані) результати навчання

По закінченню цього курсу студенти повинні:

ПРН-1 Мислити абстрактно й аналітично, синтезувати загальні знання насамперед із предметної області для досягнення цілей професійної діяльності, швидко розуміти професійні завдання, оцінювати їхню складність.

ПРН-4 Визначати міжнародно-правову ситуацію, використовувати різні джерела безпосередньої й опосередкованої інформації для з'ясування потрібних обставин і фактів, надання міжнародно-правової оцінки подіям міжнародних відносин, застосовувати одержані знання й уміння з міжнародних відносин, міжнародного та національного права при вирішенні практичних завдань.

ПРН-5 Швидко знаходити потрібну інформацію, обробляти й аналізувати її, оцінювати за достовірністю та релевантністю, аналізувати зібрану й оброблену інформацію про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, складати аналітичні довідки, звіти й інші форми представлення результатів аналізу з правильним оформленням посилань на норми міжнародного та національного (українського та закордонного) права.

ПРН-6 Визначати політичні, дипломатичні, іміджеві, суспільні, економічні й інші ризики, пов'язані з заходами міжнародно-правового характеру, взаємодіяти з фахівцями відповідних галузей при підборі засобів мінімізації таких ризиків.

ПРН-7 Складати проекти міжнародного договору та пов'язаної документації (закону про ратифікацію, пояснювальних записок тощо) українською та іноземною мовами, складати процесуальні документи для ведення справ у судових органах, тексти законопроектів, порівняльних таблиць, пояснювальних записок, та іншої супровідної документації до законопроектів тощо.

ПРН-10 Демонструвати концептуальні знання, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень міжнародного права (публічного та приватного), порівняльного законодавства, національного права, ускладненого іноземним елементом, виявляти в подіях і фактах міжнародного життя тенденції та закономірності, формулювати їх та визначати пов'язані з ними майбутні можливості й ризики.

ПРН-14 Передбачати широкі загальносуспільні наслідки укладання міжнародного договору або вчинення іншої дії дипломатичного або міжнародно-правового характеру, внутрішньодержавних нормативно-правових актів тощо.

Очікувані результати навчання:

- розуміти поняття та особливості права міжнародних договорів (ПРН-1);
- знати історію становлення і розвитку права міжнародних договорів (ПРН-1);
- аналізувати систему, структуру та системоутворюючі ознаки права міжнародних договорів (ПРН-1, ПРН-4, ПРН-14);
- давати характеристику принципам, нормам та джерелам права міжнародних договорів (ПРН-1, ПРН-10);
- визначати дію норм права міжнародних договорів у часі, просторі та за колом осіб (ПРН-4, ПРН-6);

- розуміти значення засобів реалізації норм права міжнародних договорів (ПРН-10, ПРН-14);
- давати оцінку проблемам та особливостям у сфері права міжнародних договорів (ПРН-5, ПРН-6, ПРН-11, ПРН-14);
- приймати практичні рішення з питань міжнародного договірної права (ПРН-7, ПРН-11, ПРН-14);
- вирізняти категорії учасників міжнародного договірної процесу (ПРН-4, ПРН-5);
- прогнозувати ситуацію у практиці укладання міжнародних договорів (ПРН-10, ПРН-14).

Політики:

- *Політика щодо кінцевих термінів.* Усі письмові роботи (включаючи електронні, тестові і т.д.) мають бути здані на кафедру або викладачеві у встановлений ним термін. Оцінка за роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, знижується на 10%.
- *Політика щодо академічної доброчесності.* Усі письмові роботи перевіряються на плагіат і знімаються з захисту/оцінювання у разі його виявлення. Списування в будь-якій формі під час контрольних робіт, тестувань тощо категорично забороняється.
- *Політика щодо відвідування.* Відвідування занять є обов'язковим. Відвідуваність враховується при оцінюванні – за пропуски нараховуються штрафні бали, окрім пропусків з об'єктивних причин. Всі пропущені заняття підлягають відпрацюванню, форма і терміни якого узгоджуються.

Оцінювання:

Оцінки на семінарах – 20%

Індивідуальні письмові роботи/тести – 20%

Екзамен – 60%

Всі три компоненти оцінюються окремо за 100 бальною шкалою. Підсумкова оцінка є середньозваженою сумою оцінок за трьома компонентами.

Активність під час семінарських занять

З метою виявлення рівня опрацювання теми всіма студентами групи на початку заняття може проводитися фронтальне бліц-опитування, поточне тестування чи коротка письмова робота, що передбачає відповідь на проблемні питання, пов'язані з темою семінарського заняття.

Основною формою семінарського заняття є проведення дискусії з питань, визначених планом семінарського заняття. Під час дискусії студенти повинні продемонструвати належний рівень засвоєння лекційного матеріалу, сумлінне опрацювання нормативних джерел, основної літератури і нормативних актів. Знання рекомендованої додаткової літератури вітається і заохочується додатковими преміальними балами.

Індивідуальні завдання

Метою індивідуального завдання є формування у студентів навичок правового аналізу і письма, здатностей до систематизації, узагальнення, оцінки і прогнозування. Види індивідуальних письмових завдань: написання есе, складання порівняльних таблиць (міжнародний договір – національне законодавство), підготовка аналітичної довідки, підготовка презентації за заданою темою, аналіз новітніх наукових публікацій. Письмові роботи виконуються студентами за індивідуально призначеними викладачем темами. Їх обсяг зазвичай має складати 5–10 стандартних аркушів А4. Думки інших авторів та цитати повинні мати належні бібліографічні посилання. Роботи, які містять плагіат, не зараховуються.

Екзамен

Екзамен проводиться шляхом усного індивідуального опитування. Кожен білет містить три питання з різних тем в межах навчального матеріалу дисципліни. Викладач може ставити додаткові запитання, пов'язані з тими, що містяться у білеті, якщо студент допускає неточності чи не розкриває зміст питання достатній мірі.

Шкала оцінювання. Для підсумкового оцінювання застосовується прийнята в Академії стандартна шкала оцінювання студентів за 100-бальною шкалою і шкалою ECTS, відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Академії адвокатури України.

Критерії оцінювання. Оцінювання здійснюється за стандартними критеріями, прийнятими в Академії, відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Академії адвокатури України.

Зміст і структура

Зміст і структура навчальної дисципліни виглядає наступним чином:

Тема 1: «Право міжнародних договорів як галузь у системі міжнародного права»

В межах теми висвітлюється питання системоутворюючої ролі права міжнародних договорів в системі міжнародного права, оскільки останнє є переважно договірним. Аналізуються три основні джерела права міжнародних договорів – Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р., Віденська конвенція про правонаступництво держав стосовно договорів 1978 р. та Віденська конвенція про право договорів між державами і міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 1986 р. Розглядається закріплене у ст.2 Віденської конвенції 1969 р. визначення міжнародного договору, а також пропонується класифікація міжнародних договорів.

Тема 2: «Юридична сутність міжнародного договору»

Розглядається правове значення повноважень на укладання договору, зокрема, надання повноважень на окремі стадії укладання. Акцентується увага на визначеному міжнародним правом кола осіб, які можуть укласти міжнародні договори без спеціальних повноважень. Дається перелік державних органів і посадових осіб в Україні, які оформлюють повноваження на укладання міжнародних договорів. Аналізуються стадії укладання міжнародного договору.

Тема 3: «Джерела права міжнародних договорів»

Розглядається загальна характеристика джерел, проводиться характеристика міжнародного договору, як джерела сучасного права. Проводиться аналіз змісту нормативно-правових актів: Гаванська конвенція 1928 р. про міжнародні договори як пам'ятка права, що не набрала чинності; Статут ООН і закріплення в ньому принципу *pacta sunt servanda* (договори повинні виконуватись). Аналізуються Конституції та інші внутрішні нормативні акти держави, як первинний засіб для створення звичаєвих норм права договорів.

Тема 4: «Історія розвитку права міжнародних договорів»

Встановлюється історія розвитку міжнародних договорів у стародавньому рабовласницькому суспільстві. Пропонуються види договорів, їх характер. Договори патронату. Розглядаються суб'єкти міжнародних договорів. Аналізується зобов'язальна сила договорів, процедура їх укладання, ритуали, ратифікація, форма, мова, зберігання договорів.

Тема 5: «Імперативні норми в системі сучасного права міжнародних договорів»

Наголошується на безумовному пріоритеті одного з ключових принципів міжнародного права – *pacta sunt servanda* – договори підлягають виконанню.. Аналізується проблема застосування чинних міжнародних договорів. Ідентифікуються фактори, які створюють

підстави для оскарження чинності міжнародного договору. Розглядаються зовнішні і внутрішні умови когентності (обов'язковості) норм міжнародного права.

Тема 6: «Кодифікація права міжнародних договорів»

Розглядається поняття кодифікації права міжнародних договорів. Встановлюється відмінність кодифікації від прогресивного розвитку та інкорпорації, офіційної та неофіційної кодифікації права міжнародних договорів. Значна увага приділяється історичному аналізу спроб кодифікації права міжнародних договорів.

Тема 7: «Укладення міжнародного договору»

Розглядається порядок і стадії укладення міжнародного договору. Встановлюється зміст нормативно-правових актів, що визначають порядок укладення і ратифікації міжнародних договорів та конституційне регулювання зазначених питань. Аналізується нормативна регламентація порядку підготовки тексту міжнародного договору і надання повноважень на його підписання.

Тема 8: «Дія і застосування міжнародних договорів»

Аналізується проблема застосування чинних міжнародних договорів. Ідентифікуються фактори, які створюють підстави для оскарження чинності міжнародного договору. Вирізняються умови, за яких договір визнається нікчемним, тобто недійсним з самого початку. Досліджуються різні моменти як набуття чинності міжнародних договорів, так і втрати ними чинності. Розглядається питання денонсації як специфічної підстави припинення чинності міжнародного договору.

Тема 9: «Припинення і призупинення міжнародних договорів»

Пропонується визначення поняття, види і способи припинення міжнародних договорів та його наслідки. Розглядається процедура повного або часткового припинення договору, а також правомірні і неправомірні способи припинення міжнародних договорів. Аналізується процедура призупинення дії міжнародного договору і його наслідки, закінчення строку договору.

Тема 10. «Міжнародні економічні договори»

Розглядається поняття та значення міжнародних економічних договорів. Встановлюється національне правове регулювання відносин у межах міжнародних економічних договорів. Аналізуються види міжнародних економічних договорів: односторонні, двосторонні та багатосторонні договори; формальні, реальні й консенсуальні договори. Встановлюється процедура укладання міжнародних економічних та зовнішньоекономічних договорів.

Тема 11. «Міжнародні договори у галузі прав людини»

Аналізується роль співробітництва держав у сприянні і розвитку поваги до прав людини. Розглядаються такі основні акти, як: Статут ООН, мирні договори та угоди про опіку після Другої світової війни, Загальна декларація прав людини 1948 р. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р., Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р., Конвенція про запобігання злочину геноциду і покарання за нього, Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти, Міжнародна конвенція про ліквідацію усіх форм расової дискримінації, Конвенція про незастосування строку давності до військових злочинів проти людства, Конвенція проти катувань та інших жорстких, нелюдських або таких, що принижують гідність видів поводження і покарань. Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок, документи ОБСЄ.

Тема 12. «Договори у сфері співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю»

Розглядаються принципи, що регулюють співробітництво держав у боротьбі зі злочинністю. Встановлюються основні напрями і форми договірної співпраці держав у боротьбі зі злочинністю до прийняття Статуту ООН. Проводиться аналіз положень Статуту ООН та його ролі у вдосконаленні співпраці держав щодо боротьби зі злочинністю. Досліджується роль і значення Комітету ООН щодо запобігання злочинності та боротьби з нею, роль і значення органів ООН у формуванні міжнародних конвенцій та угод у сфері протидії злочинності.

Тема 13. «Міжнародні договори у сфері роззброєння, зміцнення міжнародного правопорядку і безпеки людства»

Розглядаються такі принципи, як суверенна рівність, повага прав, притаманних суверенітету, незастосування сили або загрози силою, непорушність кордонів, територіальна цілісність держав, мирне врегулювання спорів, невтручання у внутрішні справи, співробітництво між державами, добросовісне дотримання зобов'язань згідно міжнародного права. Аналізуються правові основи взаємодії між регіональними організаціями і ООН. Встановлюється основний зміст таких договорів: Вашингтонський про Антарктику 1959 р., Тлателолко 1967 р., Раротонга 1985 р. Аналізується зміст Декларації про державний суверенітет України і програма становлення постійно нейтральної, позаблокової, без'ядерної держави. Встановлюються головні чинні міжнародно-правові акти щодо роззброєння чи скорочення зброї: Московський договір 1963 р. про заборону випробування ядерної зброї в атмосфері, в космічному просторі і під водою; Договір про нерозповсюдження ядерної зброї 1968 р.

Тема 14. «Договори у галузі охорони навколишнього природного середовища»

Встановлюються передумови міжнародно-правового регулювання у галузі охорони навколишнього середовища. Досліджуються основні процеси утворення норм міжнародного права навколишнього середовища та допоміжні процеси утворення норм міжнародного права навколишнього середовища. Аналізуються основні принципи міжнародного права в системі міжнародного права навколишнього середовища та спеціальні принципи міжнародного права навколишнього середовища. Встановлюється роль міжнародного договору в міжнародно-правовому регулюванні охорони навколишнього середовища. Аналізуються види міжнародного природоохоронного договору.

Тема 15. «Європейський правовий простір і міжнародні договори»

Аналізується роль ЄС у правовому регулюванні європейської інтеграції. Досліджується основний зміст таких актів, як: Паризька угода про створення Європейського об'єднання вугілля і сталі 1951 р., Угоди про створення Європейського економічного співтовариства та Європейського співтовариства атомної енергії, підписані у Римі в 1957 р., Маастрихтська угода 1992 р., Амстердамський договір 1997 р. Аналізується договірний механізм ЄС та його установчі документи, окремі положення законодавства ЄС, які стосуються правового регулювання у сфері охорони правопорядку.

Тема 16. «Імплементация міжнародних договірних норм у національне законодавство»

Аналізується зміст поняття імплементации норм міжнародного права та співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права у процесі імплементации норм міжнародного права. Пропонується загальна характеристика механізму імплементации. Досліджується внутрішньодержавний правовий та інституційний механізм імплементации норм міжнародного права.

Тема 17. «Відповідальність за порушення норм міжнародних договорів»

Розглядається принцип добросовісного виконання міжнародних зобов'язань та його природа, зміст. Аналізуються деякі особливості застосування принципу добросовісного дотримання міжнародних зобов'язань. Міжнародна відповідальність розглядається, як юридичний наслідок міжнародно-протиправного діяння. Встановлюються загальні принципи міжнародної відповідальності держав.

Тема 18. «Україна в міжнародних договорах»

Встановлюється історичний контекст участі України у міжнародних договорах, зокрема: міжнародно-правовий статус України в період 1923-1944 р, міжнародно-правова діяльність України після Другої світової війни. Міжнародна договірна діяльність УРСР, участь Радянської України в міжнародному інституційному механізмі: міжурядових організаціях і міжнародних конференціях. Розглядається сучасна зовнішньополітична та дипломатична діяльність України.

Теми семінарських занять

(10 годин) виглядають наступним чином:

Тема 1: «Право міжнародних договорів як галузь міжнародного права. Джерела права міжнародних договорів. Поняття і класифікація міжнародних договорів».

Тема 2: «Повноваження на укладання міжнародного договору. Структура міжнародного договору. Підготовка і прийняття тексту міжнародного договору. Мова міжнародного договору. Встановлення автентичності тексту міжнародного договору».

Тема 3: «Згода на обов'язковий характер міжнародного договору. Застереження до міжнародного договору. Реєстрація та опублікування міжнародних договорів».

Тема 4: «Застосування міжнародних договорів. Тлумачення міжнародних договорів. Міжнародний договір і треті держави».

Тема 5: «Депозитарій міжнародного договору. Виправлення помилок у текстах міжнародних договорів. Поправки до міжнародного договору і зміна міжнародного договору».

Тема «Національне законодавство України і право міжнародних договорів» опрацьовується студентами самостійно.

Зважаючи на великий обсяг матеріалу з навчальної дисципліни і водночас дефіцит аудиторних годин, лекції матимуть концентрований характер, а акцент робитиметься на самостійній підготовці студентів. Завдання викладача бачиться головним чином у роз'ясненні найбільш фундаментальних проблем права міжнародних договорів, а також заохочення аудиторії до самостійного пошуку відповідей на нагальні питання. У цьому зв'язку студентам пропонується значний масив джерел для самостійного вивчення предмету, зокрема, міжнародно-правові документи, підручники, вітчизняні та зарубіжні цільові дослідження, наукові статті, матеріали тематичних конференцій тощо.

Частина семінарських занять проходить в режимі інтерактивного діалогу з викладачем і фактично є формою консультацій перед складанням заліку.

Перелік рекомендованої літератури та посилання на інформаційні ресурси містяться у робочій програмі відповідної навчальної дисципліни.